

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Андрій ФОМЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Освітній ступень: бакалавр

Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»

Освітня програма: Правоохоронна діяльність (поліцейські),
наказ ДДУВС від 07.09.2017 № 631

Статус навчальної дисципліни: вибіркова

Мова навчання: українська

Дніпро – 2019

Конфліктологія // Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 8 с.

РОЗРОБНИК:

Шинкаренко Інна, доцент кафедри філософії та політології, кандидат психологічних наук, доцент.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Батраченко І.Г. професор кафедри педагогіки та психології ПВНЗ Університету імені Альфреда Нобеля, доктор психологічних наук, професор.

Гаркуша І.Г., доцент кафедри педагогіки та психології ПВНЗ Університету імені Альфреда Нобеля, кандидат наук з соціальних комунікацій.

Розглянуто на засіданні кафедри філософії та політології
25.06.2019., протокол № 15.

Рекомендовано Науково-методичною радою університету
28.08.2019р., протокол № 11.

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом _____ років. 29.08.2019 р., протокол № 12.

Метою дисципліни є набуття та поглиблення системи знань з конфліктології, що складає теоретичну основу для розуміння діагностики та проблематики конфлікту, системи управління конфліктами; формування вмінь та навичок аналізу та прогнозування розвитку конфлікту, коректування поведінки його учасників; правильного тлумачення та реалізації норм права у майбутній діяльності правоохоронця.

Складовими мети є:

– **освітня (навчальна)** – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця-юриста; освоєнню студентами системи знань про закономірності, механізми, систему управління конфліктами, що необхідні для продуктивного виконання функцій і обов'язків сучасного правоохоронця;

– **розвиваюча** – формувати та розвивати у студентів уміння аналізувати конфліктну ситуацію; виробляти їх комунікативні навички у процесі навчальної та професійної діяльності; уміння застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації у процесі професійної діяльності;

– **виховна** – формувати ціннісні орієнтири студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненню української держави; формувати у майбутніх юристів правову свідомість та правову культуру, професійні та особисті якості.

Основними компетентностями є:

- розкриття основних понять, категорії і система конфліктології, її методологічні основи і методи, які використовуються на практиці;

- набуття необхідних загально-психологічних і соціально-психологічних основ для застосування соціально-психологічних знань в юридичній діяльності;

- формування правової соціалізації особистості, фактори і умови формування правосвідомості;

- вироблення психологічних аспектів взаємодії та взаємовпливу людей у професійній діяльності;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

1) на понятійному рівні: ...

- основні положення сучасних теорій і методик аналізу і вирішення конфліктів;
- категоріальний апарат конфліктології в її теоретичному і практичному аспектах;
- основи етичної поведінки у професійному спілкуванні.

2) на фундаментальному рівні: ...

- закономірності психології професійного спілкування юристів;

- основні закономірності виникнення, врегулювання і вирішення соціальних конфліктів;
- сформулювати цілісне уявлення про соціальні та юридичні конфлікти;
- механізми та закономірності поведінки людей у конфліктних ситуаціях;

3) на практично-творчому рівні: ...

- тактичні прийоми встановлення контакту із співрозмовником;
- основні методи врегулювання конфлікту;
- особливості взаємодії з різними категоріями людей;

вміти:

1) на репродуктивному рівні:

- запам'ятовувати та відтворювати навчальний матеріал на вербальному та практичному рівні;
- визначати індивідуально-психологічні якості об'єктів професійної діяльності;
- застосовувати знання з конфліктології у професійній діяльності.

2) на алгоритмічному рівні: ..

- аналізувати психологічний стан об'єкта діяльності, методи і прийоми професійного впливу на нього; точно й повно діагностувати причини конфлікту та його складові компоненти;
- визначати рівень конфліктогенності й базові стилі поведінки в конфліктних ситуаціях учасників конфлікту;
- компетентно виробляти й застосовувати практичні стратегії поведінки в ході конфліктної взаємодії;

3) на творчо-евристичному рівні: ...

- використовувати підходящі прийоми комунікації, які полегшують процес вирішення конфлікту;
- виробляти творчі життєздатні варіанти рішень конфліктних ситуацій;
- виконувати функції посередника в ході переговорів конфліктуючих сторін;
- використовувати в умовах конфлікту весь арсенал психологічної саморегуляції, самозахисту в впливу на протилежну сторону;
- виробляти навички поведінки в типових конфліктних ситуаціях професійно-службової діяльності.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни.

Зміст даної навчальної програми відповідає навчальному плану спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Курс «Конфліктологія» посідає важливе місце в процесі підготовки майбутніх фахівців юридичного профілю, яким доведеться в процесі професійної діяльності працювати з різними категоріями громадян.

Вивчення дисципліни «Конфліктологія» передувало знаннями з дисциплін гуманітарного блоку «Соціологія», «Стресостійкість», «Толерантність та недискримінація в роботі поліцейських», «Юридична психологія».

Обсяг навчальної дисципліни: Додаток 1.1.

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Предмет конфліктології. Поняття і типологія конфлікту

Об'єкт і предмет конфліктології. Завдання конфліктології як навчальної дисципліни. Визначення конфлікту. Основні складові конфлікту. Компоненти конфлікту (пізнавальний, емоціональний, вольовий). Ознаки конфлікту як психологічного феномену (наявність протиріччя, зміна характеру спілкування в напрямі конфронтації, активність сторін, прагнення до перемоги будь-що, підвищений емоційний фон). Класифікація видів конфліктів (за числом учасників за формою прояву, за тривалістю, за характером виникнення, за результатами, за сферою виникнення, за посадовим статусом учасників). Характерні прояви конфліктних ситуацій в організованих злочинних групах (прагнення окремих учасників до самоствердження, ущемлення гідності окремих учасників, переважання власних інтересів над груповими, спонукання до захисту від уявного чи реального зазіхання на права учасників, спроби лідера позбутися небажаних, брутальне підкорення лідером своєї волі окремих учасників, прагнення помсти кривдника у своїй групі, підозра у співробітництві з міліцією окремих учасників групи, ворожість одних учасників до інших у зв'язку з їхніми фізичними вадами).

Ключові поняття: «конфліктологія», «предмет конфліктології», «об'єкт конфліктології», «принципи конфліктології», «загальнонаукові методи конфліктології», «спеціальні методи конфліктології», «методологічний інструментарій», «інституювання конфліктології», «значення конфліктології в діяльності співробітника ОВС».

ТЕМА 2. Структура конфлікту, його причини та функції.

Об'єкт конфлікту; учасники конфлікту (учасник актуальний, учасник потенціальний; опоненти конфлікту; противник; агресор; агресивність; ворог; прихильник; співчуваючий; засуджений; посередник; арбітр); середовище конфлікту: мікросередовище конфлікту; макросередовище конфлікту. Складові компоненти конфлікту.

Причини конфлікту. Конфліктна ситуація. Позиція учасника конфлікту. Класифікація протиріч. Антагоністичні і неантагоністичні протиріччя учасників конфлікту.

Функції конфлікту. Конструктивні (позитивні) функції конфлікту. Деструктивні (негативні) функції конфлікту.

ТЕМА 3. Динаміка конфлікту.

Фази конфлікту. Найважливіша характеристика конфлікту як процесу (латентність і агресивність).

Загальні характеристики фаз (латентна, демонстративна, агресивна, тотальна).

Загальні напрями деформації (прагматичний, комунікативний, легітимний аспекти).

Динаміка нагромадження порушень (аспектні порушення, динаміка нагромадження порушень (аспектних) за фазами, когнітивні зміни за фазами). Фінал конфлікту. Реверсія конфлікту (суб'єктивність, реальність, нормативність). Виправлення порушень (кінцевий результат з усіх видів порушень): прагматичні, комунікативні, легітимні.

Основні емоції у конфлікті (тривога, гнів, страх, ненависть, радість, перемоги, гіркота поразки і т.д.).

ТЕМА 4. Особистісний та міжособистісний конфлікти.

Суб'єкт конфлікту. Особистісні конфлікти. Міжособистісні конфлікти. Характерні особливості визначених типів конфліктів.

Види особистісних конфліктів. Конфлікт потреб. Конфлікт соціальних норм. Мотиваційний конфлікт. Конфлікт нереалізованого бажання. Конфлікт неадекватної самооцінки.

Стиль поведінки в конфлікті. Демонстративна поведінка. Вирішення конфлікту чи придушення. Наслідки рішення.

Методи вирішення конфлікту. Раціональна комунікація у конфлікті. Критика з бажанням допомогти справі. Критика з метою показати себе. Критика з метою зведення особистих рахунків. Критика з метою збереження чи підвищення свого становища і престижу. Критика з метою перестрашування.

Етичні принципи поведінки у конфлікті. Етичні моменти спілкування, етика доказу, етика вираження власної позиції, етика критики, етика реагування на критику, етика згоди.

Основні прийоми та методи врегулювання конфліктів. Наслідки конфліктів.

ТЕМА 5. Конфлікт в організації.

Конфлікт як форма соціальної взаємодії. Ознаки конфлікту в організації. Специфіка конфлікту в організації. Типи конфлікту. Внутрішні конфлікти. Конфлікти з зовнішнім середовищем.

Учасники конфлікту в організації. Основні учасники конфлікту в організації. Групи підтримки.

Конфлікт між керівниками й підлеглими. Співвідношення інтересів в організації. Виробничі конфлікти. Характерні особливості визначеного типу конфліктів.

Основні прийоми та методи врегулювання конфліктів в організації.

ТЕМА 6. Міжгруповий конфлікт.

Соціально-професійна диференціація людей. Класи. Етноси. Нації. Демографічні групи. Територіальні групи. Вплив групи на людину.

Соціально-психологічна складова міжгрупових конфліктів. Генезис соціальних груп. Групові потреби й інтереси.

Механізми виникнення міжгрупових конфліктів. Об'єктивний характер розгортання групового конфлікту. Психологія міжгрупового конфлікту. Інституціоналізація конфлікту. Структурне насильство. Спонтанна групова ворожість.

Стадії міжгрупових конфліктів. Диференціація міжгрупових конфліктів. Політичні конфлікти. Національні конфлікти. Міждержавні конфлікти. Етнічні конфлікти. Принципи регуляції етнічних конфліктів.

Інерція збереження конфліктної ситуації. Неврегульовані між групові конфлікти.

ТЕМА 7. Профілактика конфлікту.

Конфліктогенні фактори. Соціально-психологічні методи коректування думок, почуттів і настроїв людей. Метод згоди. Метод доброзичливості. Метод збереження репутації партнера. Метод взаємного доповнення. Метод недопущення дискримінації людей.

Типи конфліктних особистостей. Зрілі й незрілі колективи. Способи оздоровлення колективу.

Організаційно-управлінські методи попередження конфліктів. Сучасний менеджмент. Принцип довгострокових цілей. Принцип готовності до ризику. Принцип дієвості. Принцип спрощення. Принцип підбору й виховання ефективних співробітників-професіоналів. Принцип співробітництва.

Норми ділової етики.

ТЕМА 8. Особливості застосування силових методів у вирішенні конфліктних ситуацій.

Типи поведінки у конфліктних ситуаціях. Модель втручання працівника ОВС у конфлікт. Основні етапи втручання в конфліктну ситуацію. Приближення, початок розмови, утримання уваги. Тактика спільної роботи. Розв'язання проблеми.

Роль посередника в переговорному процесі. Мотиви звертання до посередника. Функції, стратегії посередника. Чинники, які визначають успішність посередництва. Правила поведінки сторін.

Виконання вправ на формування готовності працівника ОВС до дій в конфліктних ситуаціях. Формування навичок поведінки при втручанні в наявну конфліктну ситуацію в малій групі; зменшення емоційної напруженості учасників конфлікту, опитування та отримання необхідної інформації; встановлення ініціатора конфлікту.

ТЕМА 9. Заходи вирішення конфліктів в органах внутрішніх справ.

Повернення до нормального спілкування (усунення недовіри, нерозуміння, несправедливості). Крок назустріч. Психологічний компроміс. Характеристика (психологічного) компромісу у різних фазах. Латентна фаза. Демонстративна фаза. Агресивна фаза. Батальна фаза. Компроміси за видами порушень (прагматичні, комунікативні, легітимні). "Кліматичні збурювання"

та їх причини. Причини "кліматичних збурювань" (зовнішні, внутрішні).
Усунення конфліктів (вирішення конфлікту з урахуванням сутності і змісту протиставлення, розв'язання конфлікту із врахуванням його цілей, вирішення конфлікту з урахуванням його функціональних сторін, вирішення конфлікту з урахуванням емоційно-когнітивного стану сторін, вирішення конфлікту з урахуванням його причинно-мотиваційної сторони, вирішення конфлікту з урахуванням його динамічної сторони, вирішення конфлікту з урахуванням впливу на конфліктуючі сторони, вирішення конфлікту з урахуванням вірогідних його наслідків, вирішення конфлікту з урахуванням відносин конфліктуючих сторін).